

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Titulus IV. De Sponsa duorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

habere creduntur : quia, quod facti est, non præsumitur generaliter.

28 Quæres adhuc, an illi, qui quidem coram parocho & testibus contraxerunt Matrimonium, & de præfenti, sed invalidè propter impedimentum quodcunque dirimens, teneantur sublatò impedimentò contrahere de novo coram parocho & testibus, si velint perseverare in conjugio, & istud restaurare? R. 1. Si impedimentum vel tempore contractus fuit notorium; aut publicum, etiam ita tantum, ut posset plenè probari pro foro externo, & periculum sit, ne plenè probetur; vel ex postfacto evasit notorium aut dicto modo publicum, instaurari non potest nisi coram Parocho & testibus. Idem dic, si solus Parochus assistens, vel unus ex duobus testibus, qui soli fuerunt adhibiti, impedimentum scivit, vel postea cognovit extra Sacramentum poenitentia. Ita plerique omnes; quia in casu talis notorietatis, vel publicitatis, vel cognitionis, non satis Ecclesiæ constat de Matrimonio ritè contracto & validè, adeoque non obtinetur finis Tridentini, peccata & scandala per suum Decretum evitare volentis. R. 2. Si impedimentum fuit, & manet occultum, ita ut nec periculum sit, ne plenè probetur in iudicio, nec parocho vel alterutri testi cognitum, longè probabilius est, præsentiam novam parochi & testium necessariam non esse, tum ex auctoritate, quia sic sentiunt communiter cum Sanch. l. 2. d. 37. n. 3. Coninck, Laym. Gobat, Fagn. Gonzal. Perez, Cardenas &c. contra Pontium, Guttier. Comitol, Stalen, & Barb. de potest. Episc. alleg. 32. n. 157. tum ex ratione, quòd Tridentinum ad hunc casum se non extendat, & illius ratio; nam ratio primaria Tridentini parochum & testes requireris fuit, ne Matrimonia sine illis validè contracta postmodum negentur, & transitis fiat ad alias nupcias cum perpetuis adulteriis, eò quòd Ecclesiæ non constet, nec sufficienter probari alias posset contractum cum alia parte Matrimonium: sed ista ratio in præfenti casu cessat evidenter; quia nullus negabit Matrimonium, aut illud deseret, semel in facie Ecclesiæ à se contractum, si impedimentum est & manet occultum; cum contractum esse convincenter probari possit ex libro parochi, in quem is juxta Tridentinum referre debet eos, qui coram se & testibus contraxerunt Matrimonium. Sufficiet proin occulta renovatio consensus, à putatis conjugibus sublatò impedimentò positi, & signò externò manifestati. In Confirmationem Navarrus in summa c. 22. n. 70. affert declarationem S. Pii V.

29 Oppones 1. Præsentia parochi & testium est forma contractus Matrimonialis: sed forma rei debet poni necessariò tunc, quando res ponitur: ergo. 2. Parochus & testes, qui fuerunt adhibiti tempore Matrimonii invalidè contracti, non possunt testari de Matrimonio validè contracto, nisi iterum adhibeantur, quando sublatò impedimentò

contrahitur: ergo debent iterum adhiberi, nec sufficit, eos in primo contractu adfuisse. 3. Prior contractus fuit irritus: ergo se habet, ac si nunquam fuisset celebratus: sed si nunquam fuisset celebratus, utique deberet adhiberi præsentia parochi & testium: ergo etiam in casu, quo fuit quidem celebratus, sed irritè. 4. Lex non cessat, quando solum in particulari casu cessat ratio legis; quia est lata propter bonum commune: ergo, etiam si in præfenti casu, quo Matrimonium jam aliquando est contractum in facie Ecclesiæ, cesset ratio Legis Tridentinae de adhibendo parocho & testibus, isti nihilominus adhibendi sunt in illius restoratione. R. ad 1. dist. Ma. est forma ordinariè, & pro casibus, quos Tridentinum voluit comprehendere, & quoad illa Matrimonia, quæ jam ante Tridentinum detecta est Ecclesiæ. C. Ma. quoad casus, quos Tridentinum noluit suò decreto comprehendi, vel quoad Matrimonia, quæ ante Tridentinum non est detectata Ecclesiæ tanquam clandestina, & fraudibus periculisque obnoxia. N. Ma. Dein illa forma, nempe præsentia parochi & testium aliquando adhibita, postmodum moraliter adhuc perseverat. Ad 2. dist. Ant. non possunt testari de Matrimonio verè valido. C. Ant. apparenter valido. N. Ant. & Conf. Fini legis Tridentinae sufficit, si testari valeant de eo olim in facie Ecclesiæ contracto. Ad testem non pertinet deponere de rei veritate in se, quatenus dependet ab occultis, sed de re, prout per signa externa apparet. Ad 3. N. Conf. Nam ille contractus non fuit omnino nullus; quamvis enim fuerit invalidus in se, & ideo opus habeat renovatione, vel novi consensus positione, tamen valuit quoad præsumptionem Ecclesiæ, & fidem de contracto Matrimonio ritè faciendam in foro externo: quod sufficit ad finem Tridentini, si impedimentum manet occultum. Ad 4. dist. Ant. Lex non cessat, quando in casu particulari cessat ratio legis, si lex, & ratio ac finis legis, se ab initio extendit ad talem casum. C. Ant. Si ad eum se non extendit. N. Ant. & Conf. vel potius suppositum, quòd lex pro hoc casu existerit aliquando; nam Tridentinum non comprehendit præsentem casum, de quo quæritur, uti docuimus. Vel dist. aliter: Non cessat lex, quando in casu particulari cessat ratio legis tantum per accidens & particulariter. C. Ant. Quando cessat per se & generaliter in tali casu. N. Ant. & Conf. In præfenti casu per se & generaliter nullum est periculum illius mali, quod lex Tridentina voluit avertere.

TITULUS IV.

De Sponsa Duorum.

SUMMARIVM.

1. 2. Impedimentum Ligaminis dirimens & impediens.
3. 4. Sponsalia de futuro priora prævalent, per se.

terioribus, etiam juratis, non obstante, quod Sponsa posterior priorum ignara fuerit, & sub spe Matrimonii decepta, vel etiam imprægnata sit.

5. Nec Sponsus obligatur secunde, licet prima cedat jure suo, vel moriatur.

6. 7. Sponsalia de presenti posteriora prævalent prioribus de futuro tantum; licet ista non solvantur omnino, sed solum suspendantur.

8. Sponsalia de presenti inducunt impedimentum Ligaminis dirimens Jure Ecclesiastico.

9. 10. 11. 12. An etiam Jure Naturali & Divino? sive sit Polygamia, sive Polyviria.

Sciendum 1. Quia ex clandestina desponsatione facile posset contingere, ut quis cum duobus contraheret Matrimonium, vel aliqua cum duobus, non immerito statim subiungi Titulum de Sponsa duorum, nempe de presenti. Quoniam verò etiam non raro contingit, ut aliquis vel aliqua contrahat cum duobus vel pluribus Sponsalia de futuro. Interpretes occasionem fumpserunt tractandi hoc loco duplex impedimentum, unum Ligaminis dirimens, dum quis, jam ligatus Matrimonio cum una, contrahit cum alia rursus de presenti, & sic fit Polygamus, vel vicissim dum aliqua se pluribus desponsat de presenti; Alterum Sponsalium impediens, dum aliquis (vel aliqua) jam ligatus Sponsalibus de futuro, Sponsalia de presenti contrahit cum alia, vel Sponsalia de futuro contrahere attentat nova. Nos sectando ordinem prioris tituli, ubi prius clandestinitatem accidentalem, dein substantialem, prout est impedimentum dirimens, explicavimus, examinabimus prius impedimentum impediens Sponsalium, postea verò impedimentum dirimens Ligaminis.

2. Sc. 2. Sponsalia de futuro jam contracta cum aliquo vel aliqua esse quidem impedimentum solum impediens respectu Sponsalium de presenti seu Matrimonii cum alio vel alia contrahendi; si enim istud postea contrahatur, validum quidem est, sed illicitum; esse tamen ordinariè, & dici posse, etiam impedimentum dirimens respectu Sponsalium de futuro cum alio vel alia, uti videbimus. Simulque dicemus, an Sponsalia de futuro priora semper invalident posteriora de futuro, & non subinde saltem teneant posteriora, & solvantur priora. Dein an Sponsalia de presenti penitus solvant Sponsalia de futuro priora, vel tantum suspendant.

3. Dico 1. Sponsalia de futuro cum uno vel una valide contracta non solvantur per posteriora, sed posterioribus obstant ita, ut hæc non valeant. 2. Licet jurata sint. 3. Vel secundis accedat copula carnalis, aut etiam imprægnatio, non verò primis. 4. Probabilis etiam, licet sponsa secunda fuerit ignara Sponsalium priorum, & spe Matrimonii fuerit corrupta aut imprægnata, & damnum ipsi aliter refarciri nequeat, nisi per Matrimonium. Pars 1. sumitur ex c. 22. X. & c. un. in 6. de Sponsal. quia, quod uni jam

Lib. IV. R. P. Pitschler.

semel validè est promissum, alteri nec licitè, consequenter nec validè promitti amplius potest: ergo nec Matrimonium jam uni validè promissum; cum utique nemo obligari possit validè ad rem illicitam, & cum injuria alterius, jus jam quæsitum habentis, præstandam. Interim tamen pars altera, cui prius fuit promissum Matrimonium per Sponsalia priora, jus resiliendi acquirit, si resiliere velit; cum contrahens posteriora censetur renuntiare prioribus: adeoque ex parte innocentis quidem solvuntur, sed non ex parte contrahentis secunda Sponsalia. Pars 2. ex c. 18. & 28. de jurejur. vi quorum non obligat juramentum, quod cedit in præjudicium tertii, & peccatum involvit: adde, quod juramentum tanquam accessorium sequatur principale: si ergo promissio, cui adjicitur, est nulla propter iniquitatem suam, etiam juramentum erit nullum, ita ut nec obligationem Religionis pariat. Pars 3. fluit inde, quod prior, cui jam jus est quæsitum, privari non debeat eodem per damnum posteriori ex copula vel imprægnatione immittens, quæ scivit prioris jus & Sponsalia; cum non sit decepta, per l. 1. § 6. ff. de Edicto. Edicto, & sibi imputare debeat illud damnum, quod timeret. Adde, quod obligatio erga priorem non possit tolli per injuriam illi illatam per nova Sponsalia cum secunda: quæ injuria nec per imprægnationem secundæ tollitur. Pars 4. quam tenet cum Gutierrez de Matrim. c. 27. n. 7. P. Reiffenstuel h. t. n. 8. contra Conink, Rebell. Palao & c. qui in casu, quo priora Sponsalia ignoravit sponsa secunda, simul corrupta vel imprægnata, & contra Sanch. Laym. Engel, Pirh. König, P. Wiestner, P. Kugler, P. Schmalzgrueber & c. qui in eodem casu ignorantia, saltem quando damnum secundæ per copulam illatæ aliter refarciri nequit, nisi per Matrimonium, volunt valere & obligare secunda Sponsalia, solutis ex utraque parte primis, eò quod prima ex charitate teneatur cedere jure suo. Hæc, inquam, Pars 4. Probatur 1. Sponsa prior habet jus certum, legitime quæsitum: ergo æquum non est, ut illud cogatur cedere sponsæ secundæ ob hujus fornicationem, poenam potius quam tantum favorem promerita. 2. Nullo Jure probatur obligatio, ut, quod alicui competit de Jure, cedatur alteri ex charitate ad evitandum grave illius malum. Dein si tantum ex charitate tenetur cedere, & eo non cedit, non violatur justitia, si contrahatur Matrimonium cum prima: ergo priora Sponsalia non dissolvuntur, sed ex justitia obligant, non obstante damno secundæ sponsæ. An verò obligent secunda Sponsalia, casu quo prior ex charitate cessit jure suo, patebit ex n. 5. 3. Priora Sponsalia non solvantur ratione promissionis secundæ, quia hæc fuit nulla: nec ratione damni, quia non apparet, unde damnum, cujus periculo per flagitium se altera pars exposuit, obligare etiam ex charitate possit priorem ad cedendum jure; sit, quod cedere posset absque

K 2

gravi

gravi damno proprio. Imputet fornicaria sibi & suo delicto damnum; præsertim cum scire debuisset, non fidendum hujusmodi procis, qui sæpe solent sub spe Matrimonii puellas decipere. 4. Si propter fornicationem cum altera sponsa, & damnum ei inde secuturum, dissolverentur Sponsalia priora, & prior saltem ex charitate teneretur cedere, non difficile foret sponso se liberare à prioris sponsa, quam forte nauseare incipit: sed hoc pacto aperiretur via fraudibus & iniuriis: ergo.

4. Oppones contra ultima duo membra 1. quando eadem res promissa est duobus, præfertur ille, cui facta est traditio, etiam si illi fuisset secundò loco promissa: sicut etiam, si res jam uni vendita, non tamen tradita, postea vendatur alteri & tradatur, manet huic posteriori 1. 15. C. de R. V. Sed per fornicationem cum secunda sponsa fit traditio corporis, primæ autem tantum facta est promissio: ergo secunda præferenda est primæ. 2. Ante Tridentinum, & ubi Tridentinum non est receptum, copula accedens Sponsalibus secundis dissolvebat priora, & faciebat Matrimonium cum secunda sponsa. c. 15. & 30. de Sponsal. ergo post Tridentinum habebit saltem vim dissolvendi Sponsalia priora: licet enim Tridentinum noluerit valere Matrimonium ita clandestine contractum, non tamen tali copulæ ademit vim dissolvendi priora Sponsalia. 3. Vinculum minus forte debet cedere fortiori: sed fortius vinculum sunt Sponsalia per copulam carnalem confirmata, quam Sponsalia simplicia: ergo. 4. Inter duos litigantes, quorum unus certat de damno vitando, alter autem de lucro captando, præfertur de jure, qui certat de damno sed sponsa posterior imprægnata, vel corrupta, si res innotescat, & ipsa propterea difficilius nubat, certat de damno vitando, & prior de lucro captando: ergo. 5. Siquis votò ligatus contraxit cum aliqua Sponsalia, & eam corruptit, non obstante voto tenetur illam ducere: ergo etiam qui corruptit secundam Sponsam, tenetur illam ducere neglectâ priorē. 6. Leve damnum ex charitate ferendum est, ut evitetur alterius grave damnum: ergo sponsa prior, cui leve, vel etiam nullum damnum imminet ex omisso Matrimonio, tenetur ex charitate cedere suo jure, ut evitetur damnum grave posteriori imminens.

R. ad 1. *dist. Ma.* præfertur, cui facta est traditio legitima & de jure valida. C. *Ma.* invalida & illegitima. N. *Ma.* copula fornicaria non est traditio corporis, cui leges assistunt, vel translationem amplioris juris, vel dominii tribuunt, sicut assistunt & tribuunt traditioni rei venditæ, quæ fit posteriori emptori. Ad 2. Nec ante Tridentinum copulæ, quam constabat esse fornicariam, fuit tributa vis constituendi Matrimonium, vel dissolvendi priora Sponsalia, sed illi, quæ præsumebatur maritalis. Cum

igitur omnis copula extra Matrimonium in facie Ecclesiæ contractum, hodie post Tridentinum præsumatur & sit fornicaria, nulla præjudicabit prioribus Sponsalibus. Ad 3. N. *Min.* Sponsalia secunda, utpote invalide inita, nullum omnino sunt vinculum, neque fiunt vinculum per subsequens flagitium cum injuria prioris Sponsæ. Deinde pro primis Sponsalibus stat prioritas temporis, possessio, innocentia. Ad 4. *dist. Ma.* Si cætera sint paria, vel si uterque sit innocens, vel uterque habeat jus. C. *Ma.* Si cætera sint disparia, & unus sit innocens, alter nocens, unus habeat jus, alter non. N. *Ma.* Prior Sponsa non deliquit, & prior tempore acquisivit jus, posterior deliquit, nec ex Sponsalibus (minus ex delicto suo) potuit acquirere jus, neque ex damno, utpote quod lux temeritatis imputare debet. Dein etiam prima sponsa certat de damno vitando, quia de perdendo jure, prius acquisito; non enim est parvum damnum amittere jus jam quæsitum, & difficile est repudiari à Sponso. Ad 5. *trans Ant.* quod infra sit, *VI. u. 18.* negabimus. N. *Conf.* Nam ex voto oritur tantum obligatio Religionis, ex primis autem Sponsalibus obligatio justitiæ; facilius autem solvitur obligatio Religionis quam justitiæ, & Deus præsumitur forte non urgere jus sibi quæsitum per votum, quando ejus observatio cedit in damnum tertii: id autem de homine jus quæsitum jam habente præsumi nequit. Ad 6. *dist. Ant.* leve damnum ferendum ex charitate est, ut evitetur magnum alterius, si alter non ex propria culpa se conjecit in periculum gravis damni, vel si id prævidere non potuit, *trans. Ant.* si ex propria culpa subiit periculum, quod facile prævidere potuisset; cum ejusmodi sceleratis procis non facile fidendum sit. N. *Ant.* Deinde N. *suppositum consequentis*, quod nullum, vel ita leve sit damnum, ordinari saltem, amittere jus ad Matrimonium jam quæsitum. Denique licet evinceretur propter auctoritatem DD. ex charitate obligari priorem Sponsam, casu quo damnum grave alterius evitari aliter, quam per Matrimonium non posset, ad cedendum jure suo, ea tamen solum in foro interno locum habere videretur, in foro autem externo à Judice pro priori Sponsa pronuntiandum; quia Judex obligationem justitiæ præhabere debet obligationi charitatis.

Quæres, an non saltem in casu, quo prior sponsa vel spontè, vel ex charitatis obligatione existimata, cedit jure suo, obligetur sponsus duarum ducere secundam? 2. An non saltem obligetur secundæ, si prior moriatur, vel ingrediatur Religionem? R. ad utrumque quæsitum; vi Sponsalium, nisi expresse sub conditione, si prior sponsa cessent jure suo, mortua, vel ingressa Religionem fuerit &c. sint inita, non obligatur secundæ; obligabitur tamen ratione damni, si posteriorem defloraverit, & damnum ex defloratione secuturum aliter evitabile non sit.

fit nisi per Matrimonium. Ita cum Perez P. Wietner *h. t. n. 19.* & P. Krimer *cod. n. 275.* contra Covarruv. Rebell. P. Schmier *de Sponsal. p. 1. c. 3. n. 41.* Ratio primæ partis est; quia Sponsalia secunda, absolute inita, fuerunt nulla, neque convalescunt valore priorum sublato; alias invalidè professus propter defectum ætatis, cessante postea hoc defectu, obligaretur ad Religionem ex vi Professionis: quod utique falsum est; quod enim ab initio non valet, successu temporis non convalescit. Ratio posterioris; quia ipsa Natura obligat ad reparandum damnum alteri illatum, sive ex charitatis, sive, si per injuriam sit illatum, ex justitiæ debito. Si verò conditionate essent inita secunda Sponsalia, tunc utique illa obligatio conditionata transit in absolutam, si purificetur postea conditio, si scilicet sequatur cessio, vel mors prioris sponsæ. Oppones: secunda Sponsalia, licet expressè non addatur conditio, si prior sponsa cesserit jure, vel Sponsalia priora aliunde fuerint dissoluta, eam tamen semper habent imbitam, tum quia censetur sponsus se voluisse obligare secundæ, quantum potuit conditionatè autem potuit tum quia sine dicta conditione posteriora Sponsalia fuissent peccaminosa; quod dici non debet, si à peccato excusari possint: ergo. R. N. Ant. hæc enim conditio nec ex natura rei, nec ex dispositione Juris, est imbita Sponsalibus secundis: non ex natura rei, quia utique absolute iniri possunt non obstant peccato, quod in secundis Sponsalibus intervenit, sicut eadem res potest absolute vendi, quamvis invalidè, secundo emptori, non obstante peccato, & sicut Sponsalia cum impedimento dirimente scienter inita censentur absolute inita: non ex dispositione Juris inest hæc conditio; ubi enim exstat hæc dispositio?

6 Dico 2. Sponsalia de præsentī posteriora cum secunda valent non obstantibus prioribus de futuro, cum alia initis. 2. Sed priora de futuro probabilius non solvantur omnino, & ex parte contrahentis posteriora, sed solum suspenduntur, quamdiu manet vinculum Matrimoniale cum sponsa secunda de præsentī ducta. Adeoque si moreretur sponsa secunda de præsentī ducta, obligaretur adhuc, qui eam duxit, ad priorem ducendam, si hæc vellet, & nunquam adhuc renuntiavit juri suo, per prima Sponsalia quæsito. Pars prior est decisa in *c. 1. h. t. c. 22.* & 31. *de Sponsal.* Ratio est, quia Sponsalia de præsentī, seu Matrimonium, sunt vinculum fortius, quam Sponsalia de futuro, cum illa tribuant jus in re per actualem traditionem juris in corpora mutuam, ista verò solum jus ad rem per promissionem: sicut fortius est jus secundi emptoris, cui res est tradita, & per traditionem jus in re acquisitum, qui & propterea præfertur priori emptori, cui res tradita non est, & cui solum competit jus ad rem per venditionem. Pars posterior, quam cum Pontio, Mastrio, Conink, Perez,

Palao &c. tenent Zæsius, Haunold, P. Sporer, P. Wex, P. Wietner *de Sponsal. n. 100.* P. König. *cod. n. 62.* & alii plures, contra Sanch. Laym. Gutierrez, Dicast. Becan, Bonnac, Tanner. *so. 4. d. 8. q. 1. dub. 4. n. 56. 57.* P. Pirhing *de Sponsal. n. 59.* D. Collegam Herman. Ant. de Chingensperg, & plures alios tum Canonistas tum Legistas, probatur 1. Jus Naturale & Justitia commutativa obligant eum, qui aliquando contraxit obligationem justitiæ, donec obligationem impleat, & tamdiu, quamdiu implere potest in aliquibus circumstantiis, licet hic & nunc ponatur obex & impedimentum implendæ obligationis; nimirum obligant pro casu, quo tollitur obex & impedimentum: uti patet in debito pecuniario, à quo non liberatur omnino, qui hic & nunc vel ob impotentiam, vel loci distantiam, vel aliud impedimentum exsolvere illud non potest: item in voto castitatis, vel Religionis, quo quis ligatus contrahit Matrimonium; is enim non liberatur obligatione voti implendi, casu quo moritur conjux, licet ea vivente nec possit nec teneatur illud implere: Sed, qui prius contraxit Sponsalia de futuro cum alia, contraxit obligationem justitiæ, cui vivente altera, quacum de præsentī contraxit, ob impedimentum satisfacere nequit: ergo vi Juris Naturalis & Justitiæ commutativæ manet obligatus remoto hoc obice satisfacere: ergo ex parte ipsius non omnino solvantur Sponsalia priora, sed solum suspenduntur, spectato Jure naturali & Justitia commutativa. Si ergo Jure positivo aliud non sit statutum, uti revera non esse statutum, ex solutione objectionum clarescet, hæc sententia prævalebit. Ex parte ipsius, inquam; quippe ex parte alterius, nimirum repudiata, solvantur, h. e. resilire ipsi conceditur, postquam vidit, sponsum ducendo aliam tacite renuntiâsse ipso facto prioribus Sponsalibus. 2. Siquis rem duobus vendidit, & emptori secundo tradidit, jus primi emptoris non omnino est extinctum, sed solummodo suspensum, uti colligitur ex *l. 15. C. de R. V.* ubi tantum dicitur, quod tali casu emptor secundus sit *potior* primò, non verò quod primus amiserit suum jus; ac proinde istius jus solum est suspensum, usquedum res vendita & secundo tradita redeat ad venditorem: ergo idem dicendum de jure prioris sponsæ: ergo hæc sententia etiam ex Jure Positivo est præferenda. 3. Iniquum foret & perabsurdum, ut quis desertâ perfidè priori sponsâ contrahendo cum alia de præsentī somnino se eximat obligatione ad priorem, atque sic ex sua malitia ferat commodum, ac per injuriam prior privetur suo jure, cui adhuc absolute satisfieri potest. Adde, quod hoc modo aperiretur via fraudibus, & ansa injustè suo jure defraudandi innocentes.

Oppones 1. Obligatio semel sublata, restitui non potest. *l. 98. §. Arcam 8. ff. de solut. 7* & de novo contrahi, *cum, 129. d. 4. de Consecr.* sed

sed obligatio priorum Sponsalium per superveniens cum alia Matrimonium tollitur, ac solum penitentia injungitur fidem violanti, & nihil aliud, *can. ult. caus. 27. q. 2. c. 22. 31. de Sponsal.* imò irritatur, *c. 22. cit. ibi: quia primam fidem (Sponsalium priorum) irritam fecit.* Quin in utraque Rubrica *c. 22. & 31. cit.* adhibetur verbum *solvuntur*: ibi: *Sponsalia de futuro, etiam jurata, solvuntur per Sponsalia secunda de presenti.* 2. Promissio servi, qui post factam promissionem manumissus libertatem consecutus est, non tantum suspenditur, sed omnino extinguitur, ita ut, si postea forte iterum fiat servus, promissio & inde orta obligatio non reviviscat, *l. 98. §. 8. cit. & l. 83. §. 5. ff. de V. O.* Ergo nec obligatio priorum Sponsalium, casu quo illa violans iterum evadit liber ab altero vinculo Matrimonii, reviviscit, sed tanquam penitus extincta non amplius urget. 3. Ex duobus vinculis ejusdem rationis magis forte rumpit & solvit omnino minus forte, v. g. Professio actualis in Ordine Religioso laxiori extinguit votum prius editum profitendi & ingrediendi Ordinem strictiorem: sed obligatio Sponsalium de futuro cum una, & obligatio Sponsalium de presenti subsequens cum alia, sunt ejusdem rationis, cum utraque sit obligatio *Justitia*, & posterior sit vinculum fortius quam prior: sicut votum profitendi Religionem & actualis Professio, sunt obligationes ejusdem rationis, nempe *Religionis* utraque, & Professio est vinculum fortius, quam votum simplex: ergo. 4. Si maneret obligatio ad priorem sponsam, huic daretur ansa optandi & captandi mortis posterioris sponsæ de presenti ductæ, imò posteriori vicissim ansa optandi & captandi mortem prioris ex Zelotypia, si ipsi adhuc jus competere ad sponsum soluto Matrimonio: sed hoc admittendum non est: ergo.

Et ad 1. *N. Min.* vel *dist.* obligatio priorum Sponsalium tollitur, vel solvitur, omnino & ex utraque parte. *N. Min.* Suspenditur tantum, vel tollitur aut solvitur respectu prioris sponsæ repudiatæ tantum. *C. Min.* Jura in contrarium allata plus non dicunt, quam quod Sponsalia de presenti non obstantibus primis cum alia de futuro contractis valeant, nec Matrimonium rescindi, nec separari conjuges debeant; quod omnino verum est; at nullatenus dicunt, priora Sponsalia omnino extingui, & solvi ex utraque parte. Illis verbis, *primam fidem irritam fecit*, non indicatur, priora Sponsalia per subsequens Matrimonium cum alia fuisse irritata, & extincta penitus, sed quod prima fides facta sit irrita, h. e. violata; quod iterum verum est, licet maneat suspensa prioris promissionis obligatio; cum talis contra datam fidem Sponsalium executioni posuerit obicem & impedimentum. Vel *dist. Ma.* obligatio in perpetuum sublata, ut loquitur textus in *l. 98. §. cit.* non potest restitui. *C. Ma.* impedita ad tempus *N. Ma.* Ad 2. *N. Conf. & parit.* nam servus per manumissionem libertate

donatus statum suum *totaliter* mutavit, & in consideratione civili alia evasit persona; non verò prior sponsa per hoc, quod repudiata, & alia ipsi hic & nunc præhabita sit: unde mirum non est, quod per illam totalem mutationem penitus extincta sit promissio servi, non verò obligatio erga priorem sponsam. Adde, quod hæc dispositio Juris civilis circa promissum per stipulationem servum sit specialis, & recessum tacere videatur à Jure Naturali, adeoque non extendenda ad alios casus in Jure non expressos. Ad 3. Imprimis negari posset, *reced.* & dici cum Mastro, quod ille, qui vivit strictiorem Ordinem, & postea professus est laxiorem, teneatur adhuc implere prius votum, casu quo solveretur omnino & extingueretur Ordo laxior, quem professus est. Deinde *negatur paritas*; partim quia Professio in hoc rerum ordine indissolubilis est, & ordinariè spes nulla illius dissolvenda, sicut tamen spes est Matrimonii, saltem per mortem conjugis, dissolvendi; partim quia votum Religionis strictioris, & professio laxioris, eidem DEO facta sunt sine alterius præjudicio: Sponsalia verò defutura, & Sponsalia de presenti, facta sunt hominibus diversis, & posteriora cum præjudicio primæ, adeoque ista non præsumitur hoc ipso rata habere posteriora Sponsalia de presenti, & suo jure cedere; rectè tamen Ecclesia, tanquam interpret Divinæ voluntatis, præsumit, quod DEO magis placeat Professio etiam in laxiore Ordine, quia est peremptius vinculum, Deoque hominem magis & perfectius conjungens, quam votum ingrediendi primum strictiorem Ordinem. Quod sint obligationes ejusdem rationis, nihil facit ad rem. Denique ex voto melius instituitur paritas pro nostra sententia sic: votum ingrediendi Religionem non penitus extinguitur, sed tantum suspenditur in eo, qui post illud conjugem duxit, ita ut ei mortuæ teneatur adhuc ingredi Religionem; ergo nec Sponsalia priora penitus extinguntur, sed tantum suspenduntur. Ad 4. Illud quæcunque periculum, cum præcisè per accidens nascatur, & ex malitia, quæ præsumi non debet, non est causa sufficiens, cur prior sponsa suo jure penitus privetur. Jam ad alteram partem

De Impedimento Ligaminis.

Dico 3. Sponsalia de presenti, seu Matrimonium cum una vel uno validè contractum, de Jure Ecclesiastico est certò impedimentum dirimens Matrimonii, quod vocatur *Ligaminis*, ita ut durante Matrimonii vinculo, & vivente conjuge aliud Matrimonium validè non contrahatur. Adeoque *Polygamia*, dum unus vir simul & semel habet duas vel plures uxores, & *Polyuria*, dum una eademque femina simul & semel habet & sibi jungit Matrimonio duos vel plures viros, locum non habet. Communis omnium

omnium ex c. 2. 3. 4. *fin. h. 1. & c. 31. cit.* Nec interest, an prius Matrimonium sit Ratum duntaxat, vel Consummatum, modò adhuc perseveret, quando contrahitur alterum; cum utrumque inducat impedimentum Ligaminis, juxta illud 1. Cor. 7. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit.* Ratio est, quia, postquam vir vel mulier jus in corpus jam tradidit uni, sui corporis potestatem non amplius habet, nec illud in alium vel aliam validè transfert.

Quæres, an Polygamia aut Polyviria sit contra Jus Divinum & Naturale, consequenter an impedimentum Ligaminis sit Divino & Naturali Jure introductum? R. 1. Polygamia, seu pluralitas uxorum, non solum Jure positivo humano, Canonico & Civili, ut patet ex *cc. cit. c. fin. h. 1. c. 7. & 8. de divor.* atque ex *l. 1. ff. de his, qui not. infam. l. 2. C. de incest. Nupt.* item ex *Pœnali Ordinari. Caroli V. art. 121.* quibus accedit *Ordin. Criminalis Josephi I. art. 10. §. 25.* ubi in eam statuitur pœna gladii, sed etiam Jure Divino prohibita est, ut habet communis Catholicorum & certa contra Lutherum, qui teste Bellarmino in pluribus locis docuit, eam licitam esse, propterea fulminatus à Tridentino s. 24. *de Sac. Matr. can. 2.* ibi: *si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla Lege Divina esse prohibitum, anathema sit.* Concordat *c. fin. & c. 8. cit.* imò ipsa institutio Matrimonii, à DEO facta in Paradiso, Gen. 2. v. 24. sic præcipiente: *adherebit uxori suæ, & erunt duo in carne una:* ad quem statum primævum à Christo Domino reductum est Matrimonium *Matt. 10.* Accedit significatio Matrimonii Sacramenti indicata *Eph. 5.* utpote quod significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, utique unius cum unica. Quin imò etiam Jure Naturali prohibita est saltem aliquo modo, ut habet communis ferè omnium cum S. Th. Bellarm. Sanch. contra Durand. Abul. Gutierrez, Gonz. &c. licet diversò modò id doceant; nam absolutè contra Jus Naturale esse affirmant Capreol. Henriq. Menoch. König. P. Schmier p. 3. c. 2. n. 206. cum Clericato asserens, id ab omnibus Theologis & Canonistis affirmari. At cum Sanch. Laym. Palao, Perez, Wiestner & aliis docet P. Schmalzgrueber n. 20. h. 1. pluralitatem uxorum repugnare quidem Juri Naturæ, at non ex Matrimonii natura, sed ex ipsius institutione, seu quatenus defecto à DEO & Christo institutum est. Hæc sententia mihi ex eo displicet, quòd juxta hunc loquendi modum non tam Jure Naturali, quàm Divino, polygamia videatur prohibita; cum prohibitio ejus referatur in solam institutionem Matrimonii, adeoque in solum Jus Divinum. Unde præplacet sententia P. Kugler à n. 1833. citantis Bellarminum, Sanch. Illung &c. juxta quem Jure quidem Naturali, at non absolutò, uti odium DEI, blasphemia &c. quæ nunquam, etiam ex dispensatione DEI, possunt fieri licita, sed tantum

conditionatò, nisi nempe DEUS, in cujus plenissima potestate ac dominio sunt corpora humana, & eorum jura, etiam ad actus conjugales, dispenseret, polygamia est vetita, uti furtum, occisio innocentis &c. Nec reliquos Auctores huic explicationi adversari existimo, si ritè eam apprehenderint. Quòd absolutè, & pro omnibus circumstantiis & conditionibus, non sit illicita Jure Naturali, patet inde, quòd sanctissimis Patriarchis Antiquæ Legis, Abraham, qui Saram, Agar, & Ceturam, Jacobo, qui Liam, Rachelem, Balam, & Zelpham, Davidi, qui octodecim uxores habuit, ac aliis plures conjuges DEUS permisit ex dispensatione, quam eis revelavit, præsertim post Diluvium, ut citius propagaretur genus humanum: quod exemplum non tantum alii de populo Electo, sed etiam ex Gentilibus, extensà ad se Divinà dispensatione, secuti sunt, & quidem tunc licite teste S. Augustino, qui relatus in *can. 7. caus. 32. q. 4.* ait: *quod, quando mos erat, crimen non erat, scilicet propter permissionem DEI, tunc ipsis ex usu populi Israëliti cognitam.* Quod tamen hodie nec in Gentilibus & Turcis videtur procedere amplius, cum ad tempora Ecclesiæ Christianæ illam dispensationem se non extendere declaraverit Christus, & Ecclesiæ doctrina, c. 8. cit. Quòd verò in aliquo sensu (nempe conditionate saltem) sit Jure Naturali prohibita, suadet 1. auctoritas DD. communiter prohibitionem in Jus Naturale referentium, 2. Natura Matrimonii, cujus fini saltem secundario, qui est pacifica cohabitatio, repugnat pluralitas uxorum, quæ non faciliè inter se, & cum ipso marito forent concordēs propter Zelotypiam, propter fecunditatem unius, & aliarum sterilitatem &c. Imò aliquantulum etiam repugnat primario fini, qui est generatio, & educatio prolis; rarius enim fecundi sunt viri, in nimis multas divisi, uti patet in Salomone, quem ex 700. uxoribus, & 300. concubinis (quæ fuerunt uxores minùs solenniter ductæ) non nisi unum filium & duas filias procreasse perhibet Suidas: proles verò, si fortè procrearentur plures, adniventibus invidis & pro suo partu tantum sollicitis matribus, aliquæ minùs, quàm fieri deberet, amarentur, curarentur, & à successione in bonis temporalibus excluderentur à patre: ita Bethsabea Salomonem à patre Davide præferri Adoniæ filio ex Haggith genito curavit, 3. Reg. 1. 3. Natura Justitiæ commutativæ, quæ per se non patitur, ut jus in corpus uni jam traditum denuo tradatur secundæ, tertię, quartæ &c. sicut res vendita uni, & tradita, alteri denuo tradi sine injuria prioris nequit. Adde, quòd quilibet uxor jus in corpus tradere non possit alteri viro: ergo, ut servetur æqualitas inter traditum & acceptum, quam exigit Justitia commutativa, nec viro licebit jus in corpus suum ad actus conjugales dare alteri vel aliis. 4. Etiam Gentiles, qui aliud Jus, quàm Naturale, non agnoscebant, prudentiæ & honestatis

tis laude florentes prohibuerunt semper polygamiam, uti Romani, Athenienses &c. saltem extra tempora, quibus oppositum viderunt observari à populo Electo DEI. Hæ rationes saltem pro casu, quo jus actuale, & non merè radicale, de quo dictum est supra sit. l. n. 79. 80. traditur in corpus, satis probare videntur, quòd pluralitas uxorum saltem aliquo modo repugnet Juri Naturali.

10 *R. 2. Polyviria*, seu pluralitas maritorum in unica femina, æquè est contra Jura humana, & Divinum, atque magis contra Jus Naturale, quàm pluralitas uxorum, uti habet communis fortè omnium ex ea ratione, quia non modò præjudicatur tranquillæ cohabitationi & paci conjugum, sed etiam fini primario, scilicet generationi & educationi prolis; generationi quidem, quia femina plures admittens viros raro vel nunquam parit, uti patet in meretricibus; educationi autem, quia non constaret, quis verus esset pater prolis, & ideo negligetur à quolibet. Accedit, quòd DEus in polyviria nunquam dispensasse legatur; ergo magis, quàm polygamia, adversatur Juri Naturali & substantiæ Matrimonii. Nihilominus tamen censeo cum Sanch. l. 7. d. 80. n. 15. Laym. Conink & aliis contra Bellarm. DEum per absolutam potentiam etiam in illa dispensare posse; quia etiam plurium virorum uxor absolute prolem gignere posset; imò ordinariè, si cum pluribus viris ita contraheret, ut unus hoc, alius altero, tertius vir tertio anno habeat Matrimonii usum. Educationi prolis DEus alio modo providere posset, imò in secunda hypothesi proles non foret incerti patris, & sic cessaret impedimentum educationis.

11 Oppones 1. Apud Gentes plures non omnino barbaras viget usus polygamie, etiam Legibus approbatus, uti apud Thraces, Mauros, Turcas &c. imò etiam polyvirie: sic apud Persas & Medos licebat uxoris tot sibi viros jungere, quot volebant: apud Britannos decem vel plures viros poterant ducere: apud Sabæos omnibus viris ejusdem familie deserviebat quoad usum conjugalem unica uxor: Regina Cingæ 40. viros sibi copulavit &c. prout refert Clericatus: ergo nec Polyviria nec polygamia repugnat Juri & lumini Naturali. 2. Experiencia constat, quòd generatio multiplicis prolis ex polygamia sit secuta: sic David plures sustulit liberos ex pluribus uxoris l. Paralip. 3. Sic Roboam ex 18. uxoris genuit 28. filios & 60. filias. 2. Paral. 11. ergo non adversatur generationi prolis, adeoque nec Juri Naturali. 3. Admisimus alibi, quòd valeat Matrimonium sub conditione vel modo, ut nunquam petatur vel reddatur debitum conjugale: ergo, si contrahatur cum pluribus sub dicta conditione, non apparet, unde polygamia vel polyviria sit contra Jus Naturale. 4. Rationes nostræ, fundatæ in perturbatione pacis domesticæ, mala educatione prolis, impedimen-

to generationis &c. solum probant, polygamiam vel polyviriam esse illicitam Jure naturali, non verò esse invalidam: ergo impedimentum Ligaminis non est Juri Naturali, 5. Etiam Pontifex dispensare valet ad simul habendas duas uxores: ergo non est contra Jus Naturale, etiam conditionatum duntaxat. Ant. prob. tum ex can. 18. can. 32. q. 7. ubi Gregor. III. alicui dedit facultatem ducendi uxorem secundam vivente prima, cum hæc non posset reddere debitum: tum ex c. 3. h. 1. ubi quidem Alexander III. declaravit, Matrimonium cum secunda initum vivente prima esse nullum, addidit tamen, *quoniam aliter à quibusdam Predecessoribus nostris fit ali quando judicatum*: ergo in potestate Pontificum est dispensare ad plures simul uxores habendas.

R. ad 1. N. Conf. Quia apud plures Gentes, alias non barbaras, sed humanitatis & sapientiæ laude florentes, alia quoque, cetero Jure Naturæ prohibita, uti est Idololatria, fornicatio, rapinæ, &c. fuerunt ultinæ, tolerata, vel etiam Legibus ipsarum conformia: imò apud Christianos sæpe concultatur Jus Naturale: ergo ex factis nefandis non est formanda regula Juri Naturali. Ad 2. Ex casibus minùs frequentibus regula non debet desumi, præsertim si viri non admodum multas, sed duas tantum vel tres sibi uxores copularint. Insuper licet ceteris ratio prohibitiva, aliæ tamen non hoc ipso cessant. Ad 3. Fortè pro hoc casu non repugnaret Juri Naturali pluralitas uxorum, vel maritorum: repugnat tamen, si Matrimonium contrahatur modò ordinariò sine dicta conditione. Deinde etiam in hoc casu videtur propter jus, saltem radicale, jam quæsitum primo conjugii, Justitiæ commutativæ repugnare. Ad 4. Quando actus Jure Naturali prohibitus continet perpetuam turpitudinem, uti polygamia & polyviria, nempe pacis perturbationem, injustitiam, malam prolis educationem &c. & quidem per se ordinariè, ac non tantum per accedens & raro, actus quoque est nullus Jure Naturali, & non tantum illicitus; cum ad illicitum dari nequeat obligatio. Accedit sensus DD. communis, hujusmodi pluralitatem non pro illicita tantum, sed etiam pro invalida habentium. Ad 5. *N. Ant.* Ad probat. aliis quibus quidem respondere placet, illos Pontifices, tanquam Doctores privatos errasse errore facti, cum nunquam pro lege universalis id statuerint, sed tantum in factis particularibus ita judicarent, *inserunt &c.* Melius tamen alii cum Barbos. &c. dicunt, in priori casu, feminam illam non quomodocunque ægram fuisse, sed æctam, adeoque laborasse impedimentò impotentie antecedente, propter quam Matrimonium cum ea initum fuit irritum, consequenter Gregor. III. rectè dedit viro facultatem ducendi aliam. Nec obstat, quòd simul monuerit: *non subsidii opem subtrahat ab illa*; quia hoc vel per modum consilii addidit, vel solum

solum voluit ei dotem restitui, cum mulier illa caruerit culpa; non vero ægram illam adhuc sustentari debere tanquam veram uxorem, uti ibi notat Glossa. Vel dic cum eodem Barbosa, Matrimonium cum ægra illa fuisse duntaxat Ratum, atque in eo propter ægritudinem à Pontifice fuisse dispensatum. In posteriori casu idem dici potest cum Wagnereck, quod Prædecessores Pontifices aliter iudicarent dispensando in primo Matrimonio solum Rato, & sic illud dissolvendo pronuntiarent pro secundo consummato. Vel aliter iudicarent Prædecessores per Judicalem litis privatæ decisionem, non autem statuendo legem universalem: in privata autem sententia Judiciali error in Pontificem cadere potest, v. g. si in aliqua causa litigiosa particulari ferret sententiam contra jus Partis.

TITULUS V.

De Conditionibus Appositis in Desponsatione, vel in aliis Contractibus.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Condicio, Modus, Causa, Demonstratio.
2. Quotuplex sit Condicio.
3. 4. 5. Matrimonium sub conditione honesta de futuro contingente valet, licet primum compleatur ea eveniente absque novo consensu, & ignaro Parocho ac testibus.
6. Quid tenendum de Matrimonio sub hac conditione, si te virginem invenero, contracto.
7. Matrimonium sub conditione de futuro necessaria, intrinseca, vel generali, valet statim ut absolutum.
8. 9. Item initium sub conditione impossibili quacunque.
10. Aut initium sub conditione turpi de futuro contingenti non contraria substantia Matrimonii.
11. Non tamen Sponsalia de futuro sub dicta conditione impossibili aut turpi.
12. Matrimonium sub conditione turpi aut impossibili de futuro contraria substantia Matrimonii valet statim, & conditio habetur pro non adjecta.
13. An conditio, per quam excluditur Matrimonium adjecta actu ultima voluntatis aut inter vivos sit turpis, vel vitiet actum.
14. Aut per quam excluditur Status Religiosus vel Clericalis.
15. Quid Juris, si Matrimonium contrahatur sub Modo.
16. 17. Aut sub causa: vel cum Demonstratione.

Sciendum 1. contingere posse, ut desponsatio, tam de præsentis, quam de futuro, cum una vel altera sponsa fiat non pure & absolute, sed sub conditione, modo, causa, demonstratione; atque ideo de his quoque agendum, Lib. II. R. P. Viti Richter.

Condicio autem in genere, huic tamen loco & Rubricæ præsentis congruè, definitur esse qualitas actui vel contractui adjecta, in dubium eventum futurum suspendens obligationem illius, aut resolvens. Barb. in Rubr. h. t. n. 2. Sanchez & alii quoad rem ipsam. Unde propriè dicta conditio de præsentis vel de præterito, non est. l. 10. ff. de condit. Insti. l. 100. ff. de V. O. sed tantum de futuro, & quidem contingenti, non necessario, vel impossibili. §. 6. Insti. l. 7. s. ff. de V. O. quia conditio (nisi sit resolutive) est talis qualitas, quæ suspendit actum vel contractum vel quancunque dispositionem in futurum, si aliquid factum vel non factum fuerit, à quo pendere suum actum vel dispositionem vult disponens, ita ut, si non evenierit, seu conditio illa impleta, sive purificata, non fuerit, nolit se obligatum. Ex primi solet ordinariè per particulam si, v. g. si pater tuus consenserit: si navis ex India advenerit &c. Nonnunquam etiam per particulas cum, quando, ubi, dum, dummodo, donec, quamdiu &c. Differt à Modo; nam modus est onus, gravamen, vel moderamen, actui vel dispositioni adjectum, atque efferri solet per particulam ut, v. g. lego tibi mille, ut Jurisprudentiæ studeas; duco te, ut mecum exerceas mercimonia &c. nec suspendit actum, donec modus eveniat, sicut conditio suspendit. A causa; quia hæc est id, ob quod tanquam præsens, vel præteritum, aliquid fit, explicaturque per particulam quia, v. g. duco te, quia nobilis es, virgo es &c. neque hæc suspendit actum, sicut conditio, sed is statim valet, & perfectus est, si illa causa subsistat; vitiatum autem, si fuerit causa finalis, cui alligatus est consensus, eaque non subsistat. A Demonstratione; quia hæc est appositio signi exprimens qualitatem demonstrativam rei, & denotatur per voces relativas qui, quæ, quod &c. v. g. duco te, quæ de tali stemmate es: lego tibi equum, quem emi à Cajo &c. Rursus non suspendit actum, uti conditio, nec eum regulariter vitiat, licet demonstratio sit falsa; nisi haberet rationem conditionis, cui alligatur consensus; quia per se inducit tantum errorem accidentalem. per l. 17. 33. ff. de condit. & demonstr.

Sc. 2. Conditionem dividi 1. in conditionem de præsentis, v. g. duco te, si virgo es: si navis stat in portu: in conditionem de præterito, v. g. duco te, si pater tuus consensum dedit: si navis jam ex India advenerit: & in conditionem de futuro. 2. Hanc ultimam verò in possibilem & impossibilem: illa est, quæ evenire potest, aut certo eveniet: hæc, cujus eventus repugnat vel ex natura rei, ut: si hircocervum occideris: vel saltem defacto, ut: si cælum digito tetigeris; si montem aureum mihi in dotem attuleris. Ad Impossibilem refertur etiam turpis conditio; quod enim non licet, censetur non posse. l. 15. de condit. Insti. adeoque est impossibile de Jure. In ordine ad Matrimonium alia conditio turpis est contra substantiam Matrimonii, nempe vel contra generationem aut educationem.